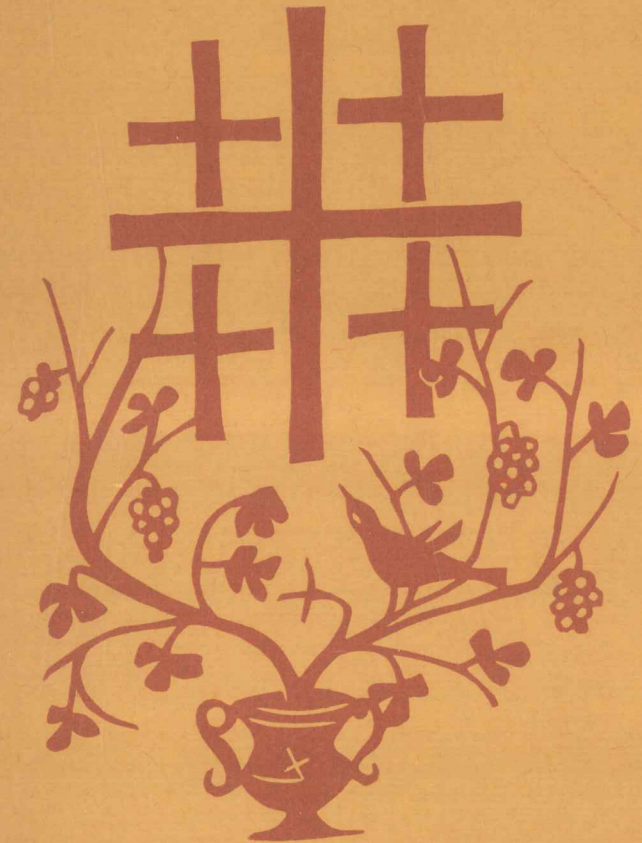

π. Γ. Μεταλληνού

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

1962 – Ίστορία

Παρουσία

Επί των Γραμμάτων Φίλο
και Συμφοιτητή
κ. Πασκ. Σαχασάδα
εξ ανάμνησιν παλαιών
ἡμερῶν,

Γαρ. Σωφρ. Μεταχηνς
29.11.93.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ
ΑΓΩΝΑΣ

1962 - *Ίστορία*

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: Θεολογικός Ἀγώνας
1962 – Ἱστορία
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: π. Γεώργιος Μεταλληνός
ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ: Διονυσία Πολίτη
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Η. Κ. Λάγιος
ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ: Δ. Τουμαζάτος καί ΣΙΑ Ο.Ε.

Πρώτη ἔκδοση: ΑΘΗΝΑ 1989

Γ. Χατζηϊακώβου Ἐκδοτική Ε.Π.Ε.
ΠΑΡΟΥΣΙΑ
Σόλωνος 94 – 106 80 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3615147

Πρωτοπρεσβυτέρου ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ
Δρ. Θεολογίας - Φιλοσοφίας

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

1962 – Ἱστορία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑ
ΑΘΗΝΑ 1989

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλογικό σημείωμα	9
Α' Εισαγωγικά	13
Β' Τό κοχλάζον ήφαιστειον	19
Γ' Ἡ ἀλυσίδα τῶν γεγονότων	33
Δ' Κριτική ἀξιολόγηση τοῦ Θεολογικοῦ Ἀγῶνα ...	101
Ε' Σχέση μέ τό Φοιτητικό Κίνημα	106
Μαρτυρίες (ἐγγραφα-δημοσιεύματα)	111
Πρακτικά συνεδρίων καί συνελεύσεων φοιτητῶν Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης (ἀποσπάσματα)	181

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Συμπληρώθηκαν ήδη 25 χρόνια (1962-1987) από τόν Άγώνα τών Φοιτητῶν τών Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν-Θεσσαλονίκης, πού μένει ἀσφαλῶς ἀλησμόνητος σέ ὅσους καθ' ὅποιονδήποτε τρόπο σχετίστηκαν μαζί του. Γιατί ἦταν ἕνας φοιτητικός ἀγώνας, πού παρά τή διασύνδεσή του μέ τό εὐρύτερο φοιτητικό κίνημα εἶχε δική του ταυτότητα καί δικούς του στόχους, ὥστε νά διαφοροποιεῖται οὐσιαστικά ἀπό ἄλλες φοιτητικές κινητοποιήσεις, παλαιότερες ἢ νεώτερες. Ὁ Ἀγώνας αὐτός ἐσήμανε πάνω ἀπ' ὅλα τήν ἀρχή μιᾶς νέας ἐποχῆς γιά τήν ἀγωνιζόμενη Θεολογία καί γενικώτερα τήν Ἐκκλησία μας, συνδέοντας τήν τότε Θεολογική γενιά μέ τήν πατερική παράδοση, καί διατηρώντας ἀκομμάπιστο καί καθαρά ἐκκλησιαστικό χαρακτήρα.

Μέ ἀφορμή τήν ἐπέτειο αὐτή ὁ συνάδελφος κ. Βασ. Τσούπρας, μέλος τῆς «Ἐπιτροπῆς Ἀγῶνος» τότε, δημοσίευσε (1987) ἕνα συνοπτικό κείμενο, μέ τίτλο «ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΙ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ», πού δίνει τό ἰδεολογικό σίγμα τοῦ Ἀγῶνα καί τά βασικότερά του σημεῖα, γιά τήν ἀναρρίπιση τῆς μνήμης τῶν συναγωνιστῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Παράλληλα ὁ ὑπογραφόμενος ἔκαμε ἱστορική ἀνακοίνωση στό διεθνές συνέδριο τοῦ «ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΩΝ / Κ.Ν.Ε.», πού ἔλαβε χώρα στήν αἴθουσα τοῦ Ἰδρύματος ἀπό 21-26 Σεπτεμβρίου 1987 μέ γενικό

θέμα «ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ: ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ – ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ». Τό θέμα τῆς ἀνακοινώσεως ἦταν: «Ὁ ἀγώνας τῶν Φοιτητῶν τῆς Θεολογίας τό 1962 καί τό Φοιτητικό Κίνημα». Ἔτσι, προβλήθηκε ὁ Ἄγώνας σέ ἐθνικό καί διεθνές ἐπίπεδο, καί μάλιστα μέσα στό πλαίσιο τῆς συνέχειας καί ἀνελιξέως τῆς ἐλληνικῆς πανεπιστημιακῆς ιδεολογίας.

Γιά νά γίνει ὁμως πλατύτερα καί βαθύτερα γνωστός ὁ Ἄγώνας τοῦ 1962 καί νά δοθεῖ μέ ὅλη τήν ἀναγκαία τεκμηρίωσή του, θεωρήθηκε καλό νά δημοσιευθεῖ μιᾶ εὐρύτερη ἱστορική μελέτη, πού νά παρουσιάζει τόν Ἄγώνα σ' ὅλες του τίς διαστάσεις, προσφέροντας συνάμα καί τό ὑλικό, πού βρίσκεται στά χέρια τῶν τότε συναγωνιστῶν, δηλαδή Πρακτικά συνεδριῶν, ἀλληλογραφία τῶν δύο Ἐπιτροπῶν Ἄγῶνος (Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης), δημοσιογραφικό ὑλικό (εἰδήσεις, φωτογραφίες, ἄρθρα), παντός εἴδους ἔγγραφα κ.ο.κ. Μέ τήν ἔκδοση αὐτή θά ὑπάρχει μιᾶ ὑπεύθυνη καί ἱστορικά κατοχυρωμένη ἀναφορά σέ ἕνα σημαντικό γεγονός τῆς Θεολογικῆς οἰκογένειας τῆς Χώρας μας. Αὐτό ἦταν τό βασικό κίνητρο αὐτῆς τῆς ἐκδόσεως.

Στήν παράκλησή μας ἀνταπεκρίθησαν μέ προθυμία οἱ συνάδελφοι, πού εἶχαν στά χέρια τους στοιχεῖα γιά τόν Ἄγώνα. Πολύτιμη ἦταν ἡ συμβολή τοῦ π. Ἀνδρέα Τρεμπέλα, ἱεροκήρυκα σήμερα στήν Ἱ. Μητρόπολη Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καί Κονίτσας, ὁ ὁποῖος ὡς Εἰδικός Γραμματεὺς κρατοῦσε τά Πρακτικά τῆς Ε.Α. Ἀθηνῶν. Ὑλικό πολύτιμο προσέφεραν ἐπίσης ὁ Πρόεδρος τῆς Ε.Α. Ἀθηνῶν κ. Χρ. Βασιλειάδης, καθηγητής στή δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση, ὁ πρόεδρος τῆς Ε.Α. Θεσσαλονίκης π. Δημήτριος Βακάρος, Δρ. Θεολογίας καί Μ. Πρωτοπρεσβύτερος – Γενικός Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καί ὁ συνάδελφος κ. Ἰω. Ταγαράκης. Στά στοιχεῖα αὐτά προστέθηκαν καί ὅσα διέσωσαν στό προσωπικό τους Ἀρχεῖο ὁ κ. Βασίλειος Τσοῦπρας καί ὁ συντάκτης τῆς μελέτης, ὅπως ἀκόμη καί

τό δημοσιογραφικό ὑλικό, πού συγκεντρώθηκε μέ τήν ἔρευνα τοῦ Τύπου τῆς ἐποχῆς (1962), ἀλλά καί μεταγενεστέρων ἐκθέσεων γιά τό Φοιτητικό Κίνημα γενικότερα (λ.χ. 1982).

Ἡ ἔκδοση αὐτή γίνεται κυριολεκτικά «εἰς τε τήν τῶν προπθληκῶν μνήμην καί τῶν μελλόντων ἄσκησιν τε καί ἐτοιμασίαν» (Μαρτ. Ἄγ. Πολυκάρπου, 156 μ.Χ. κεφ. 18). Γιά μέν τούς παλαιότερους Συναδέλφους, πού ἀνῆκαν σ' ἐκείνη τήν ἀγωνιστική γενιά, εἶναι κάπως περισσότερο ἀπό μιᾶ ἀπλή ὑπόμνηση· εἶναι ἔλεγχος τῶν συνειδήσεων γιά τήν αὐτοδιαπίστωση τῆς συνέχειας ἢ ἀσυνέχειας τῆς ἀγωνιστικότητας τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὡς καί τῆς ἀνιδιοτέλειας τῆς νεανικῆς καρδιάς μας. Γιά δέ τούς νεωτέρους Συναδέλφους, τή γενιά δηλαδή τῶν παιδιῶν μας, δέν εἶναι μιᾶ ἀπλή πληροφόρηση· εἶναι πολύ περισσότερο ὑπόμνηση τοῦ χρέους, πού δημιουργεῖ ἡ Θεολογική ιδιότητά μας. Χρέους γιά συνεχή ἀγώνα, ἐσωτερικό καί ἐξωτερικό καί ἀγώνα γιά τή συνέχεια τῆς ἐσωτερικῆς μας συνάφειας μέ τήν ἐλληνορθόδοξη παράδοσή μας καί διασφάλιση τῆς ἀπρόσκοπτης ἱστορικῆς πορείας τῆς σ' αὐτό τόν Τόπο. Ὁ νέος (κυριολεκτικά!) κόσμος, πού ἀνοίγει καί γιά τήν Ἑλλάδα ἀπό τό 1992, μέ τήν καθολική μας ἔνταξη στήν Ἐνωμένη Εὐρώπη, εἶχε ἀρχίσει νά χαράζει στά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '50. Καί αὐτή τή ριζική ἀλλαγὴ γιά τό Ἔθνος μας ἀντιμετώπιζαν οἱ Φοιτητές τῆς Θεολογίας τό 1962. Ἔστω καί χωρίς νά μπορούν – τότε – νά τό συνειδητοποιήσουν. Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί ὁ Ἄγώνας τους μπορεῖ νά βοηθήσει καί τούς σημερινούς προβληματισμούς μας.

11 Νοεμβρίου 1987.

Μνήμη τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου.

† Πρωτοπρ. Γ. Δ. Μεταλληνός

Α΄ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ἡ ἐξέγερση τῶν Φοιτητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης τὴν Ἐνοιξη τοῦ 1962¹ συνάπτεται ἀναπόσπαστα μὲ τὴν πορεία τοῦ εὐρυτέρου Φοιτητικοῦ Κινήματος κατὰ τὴν προδικτατορικὴ περίοδο (1961-63)². Ἡ φάση αὐτὴ τῆς φοιτητικῆς πολιτικῆς

1. Βλ. καί ἀνακοίνωση στό διεθνές συμπόσιο τοῦ «Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν / Κ.Ν.Ε., ἀπὸ 21-26 Σεπτεμβρίου 1987, μὲ γενικό θέμα «Πανεπιστήμιο: Ἰδεολογία καί Παιδεία – Ἱστορικὴ διάσταση καί προοπτικὲς» (ὑπὸ ἔκδοση στὰ Πρακτικά τοῦ Συμποσίου): Γ.Δ. Μεταλληνοῦ, ὁ ἀγώνας τῶν Φοιτητῶν τῆς Θεολογίας τὸ 1962 καί τὸ Φοιτητικὸ Κίνημα.

2. Γιά τὸ Φοιτητικὸ Κίνημα τῆς περιόδου 1962/63 παραπέμπουμε ἐνδεικτικὰ στίς ἀκόλουθες ἀναφορές: *ΑΝΤΙ*, ἀρ. 209/1982, σ. 22 ἄρθρο μὲ τὸν τίτλο: Ὁ ἄλλος μύθος γιὰ τὸν Σωτῆρη Πέτρουλα καί οἱ ἀγῶνες τῆς γενιᾶς τοῦ «1-1-4». – *Ἀντωνόπουλου Νικ.*, Ἡ αὐτοτέλεια τοῦ Φοιτητικοῦ Κινήματος, περιοδ. *ΑΝΤΙ*, τόμ. Γ΄/1974, σ. 33 ἔ. ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης, Μαρτίου καί Ἀπριλίου 1962. καί περιοδ. *ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ*, τεύχη 31.3.1962 καί 14.4.1962. *Λεντάκη Ἀνδρέα*, Παρακρατικές Ὄργανώσεις: Τὸ μπουμέραγκ τῆς Ε.Ρ.Ε. (Ε.Κ.Ο.Φ., Ἐλπιδοφόροι, Ἄλκιμοι καί 21η Ἀπριλίου), στό περιοδ. *ΑΝΤΙ* ἀρ. τ. 17/1975, σ. 16 ἔ.ἔ. *Τοῦ Ἰδίου*, Οἱ νεοφασιστικὲς ὀργανώσεις στὴ Νεολαία, Ἀθήνα 1963. (Γιά τὸν ἀντίλογο βλ. στοῦ Θεοφίλου / Λάκη Ἰωαννίδη, Τὸ κίνημα τῆς Ἑλληνικῆς Νεολαίας, Θεσσαλονίκη 1973), *Μακρῆ Πέτρου*, ἔρευνα πολυήμερη στὴν ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ μὲ τίτλο: Ἡ Γενιά τοῦ 1-1-4. Ἀπὸ τὸ φ. τῆς 28ης Φεβρουαρίου μέχρι τὸ φύλλο τῆς 13 Ἀπριλίου 1982 (συνολικά 33 συνέχειες). *Ράμφου Στέ-*

(δια)μαρτυρίας πέρασε μὲν σὲ δεύτερη μοίρα λόγω τῶν μεταγενέστερων ἀντιδικτατορικῶν ἐξεγέρσεων τῆς Νομικῆς Σχολῆς καὶ τοῦ Πολυτεχνείου (1973), χαρακτηρίσθηκε ὁμως δίκαια ὡς «τομή» στὴν ἀνέλιξη τοῦ Φοιτητικοῦ Κινήματος τῆς Γενιάς τοῦ «1-1-4» καὶ τοῦ «15%»³ καὶ «ὀρόσημο στὴν ἱστορία τῶν κινημάτων τῆς πρωτεύουσας»⁴. Ἡ καθολικὴ κινητοποίηση τοῦ σπουδαστικοῦ κόσμου ἐντασσόταν στὴ μόνιμη στροφὴ τῆς ἐλληνικῆς φοιτητικῆς Νεολαίας στὴν πολιτικὴ πράξη καὶ κοινωνικὴ κριτικὴ, μιὰ πρακτικὴ πού ἄρχισε γιὰ τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν ἤδη στὴν Ὀθωνικὴ περίοδο⁵.

Ἡ παρουσία τῶν Θεολόγων Φοιτητῶν στό Φοιτητικὸ Κίνημα καὶ ἡ πολιτικὴ τους μαρτυρία δὲν ἀναίρεσαν βέβαια, στό ἐλάχιστο τὴν ἰδιαιτερότητά τους, οὔτε μετέβαλαν τὸν ἀγῶνα τους σε κομματικὴ ἀναμέτρηση, μὲ τὸν ἐγκλωβισμό τους σὲ κάποια κομματικὴ παράταξη ἢ σὲ ἓνα φάσμα αἰτημάτων καθαρὰ κομματικῶν. Μολονότι οἱ Φοιτητὲς τῆς Θεολογίας κατέφασκαν τὰ καθαρὰ φοιτητικὰ αἰτήματα τῶν συναδέλφων τους τῶν ἄλλων Σχολῶν γιὰ

λιου, Ἡ Γενιά τοῦ «15%» καὶ τοῦ «1-1-4», στό περιοδ. ANTI, ἀρ. τ. 209/1982, σ. 28 ἐ.ἐ., *Σαίν-Μαρτέν Κατερίνα*, Λαμπράκηδες – Ἱστορία μιᾶς Γενιάς, Ἀθήνα 1984, *Τσοῦπρα Βασιλείου*, Οἱ Φοιτητικοὶ Θεολογικοὶ Ἀγῶνες, ἀνάτ. ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ, Ἀθήνα 1987. Ἐκτός ἀπὸ τὸ τελευταῖο πού γράφηκε ἀπὸ μνήμης καὶ ἔχει ἀρκετές ἀνακρίβειες, μόνο στὴν ἔρευνα τοῦ Π. Μακρῆ ὑπάρχουν μερικὲς φράσεις γιὰ τὴ Θεολογικὴ ἐξέγερση τοῦ 1962. Τὰ ὑπόλοιπα τὴν ἀγνοοῦν τελείως. Πρόσφατη ἔκδοση: Χρ. Λάζου, Ἑλληνικὸ Φοιτητικὸ Κίνημα, 1821-1973, Ἀθήνα 1987, σ. 314 ἐ.ἐ. (μὲ τὴ λοιπὴ βιβλιογραφία).

3. Κ. Σαίν-Μαρτέν, ὅπ. παρ., σ. 30. Πρβλ. «Ἀντί», ἀρ. 209/1982, σ. 22.

4. Μ. Μυλωνάκης, «Ἐλευθεροτυπία» τῆς 11.3.1982 (Ἡ Γενιά τοῦ 1-1-4).

5. Βλ. Ἄντ. Λιάκου, Ἡ ἐμφάνιση τῶν Νεανικῶν Ὁργανώσεων – Τὸ παράδειγμα τῆς Θεσσαλονίκης, στά: Πρακτικὰ τοῦ Διεθνοῦς Συμποσίου, Ἱστορικότητα τῆς Παιδικῆς ἡλικίας καὶ τῆς Νεότητος, Ἀθήνα, 1-5 Ὀκτωβρίου 1984, τόμ. Β', Ἀθήνα 1986 σ. 596 καὶ σημ. 7 (Βιβλιογραφία).

βελτίωση τῶν ὄρων τῆς Παιδείας καὶ ἀναβάθμιση τῶν σπουδῶν, ἔδωσαν τόσο στὰ αἰτήματα αὐτά, ὅσο καὶ στὴν εἰδικότερη ἀφορμὴ τῆς δικῆς τους κινητοποίησης, διαστάσεις πνευματικὲς καὶ πανεθνικὲς, συνδέοντας τὸν ἀγῶνα τους μὲ τὸ αἶτημα γιὰ καθολικὴ ἀναγέννηση συνόλης τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Καὶ παρόλο πού δὲν ἐντόπιζαν τὴν αἰτία τῆς ἐθνικῆς – καὶ ὄχι μόνο σπουδαστικῆς – κακοδαιμονίας σὲ κάποια κομματικὴ παράταξη, ἀλλὰ στὴν ἀμετάβλητη νοοτροπία τοῦ Κράτους καὶ τὸ μόνιμο εὐρωπαϊκὸ προσανατολισμὸ του, συμπορεύθηκαν μὲ τὸν ὑπόλοιπο φοιτητικὸ κόσμο, δίνοντας μιὰ δυναμικὴ μαρτυρία μὲ μιὰ κατὰ πρόσωπο ἀναμέτρηση μὲ τὴν πανίσχυρη τότε Πολιτεία καὶ προκαλώντας μὲ τὸ δυναμισμό τους τὴν ἐπιτάχυνση καὶ γιγάντωση τῆς πορείας καὶ τοῦ ὑπολοίπου Φοιτητικοῦ Κινήματος.

Καὶ εἶναι πράγματι γεγονός, ὅτι τοὺς ἀγῶνες τῆς Γενιάς ἐκείνης δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ τοὺς σφετερισθεῖ καμιά κομματικὴ παράταξη. Γιατί πέρα καὶ πάνω ἀπὸ κάθε κομματικὴ σύμπωση κυριαρχοῦσε ἀρχικὰ ἐνότητα, ἐρειδομένη στὰ θεμελιακὰ παμφοιτητικὰ αἰτήματα γιὰ ἀνανέωση τῆς παιδείας, ποιότητα ζωῆς καὶ δημοκρατικὲς ἐλευθερίες. Γι' αὐτὸ, ἀκόμη καὶ οἱ ἰδεολογικὰ προσανατολισμένοι στὴν τότε κυβερνώσα παράταξη, ἀλλ' ἀνένταχτοι φοιτητὲς, συμμερίζονταν τὰ συνθήματα καὶ τοὺς στόχους τῆς φοιτητικῆς διαμαρτυρίας, ἔστω καὶ ἂν γιὰ διαφόρους λόγους δὲν ἀποτολμοῦσαν νὰ κάμουν φανερὴ τὴ συμμετοχὴ τους. Σ' ἀντίθεση δὲ μὲ τὴ σημερινὴ κομματικοποίηση τῶν φοιτητικῶν Συλλόγων, οἱ θεολογικὲς φοιτητικὲς δυνάμεις τότε ἦσαν στό σύνολό τους ἀκομματίστες, μολονότι ἐκπροσωπούμενες στὰ Συμβουλίά τους ἀπὸ Φοιτητὲς διαφόρων κομματικῶν ἀποκλίσεων. Ἔτσι κατανοεῖται ἡ ἐνδοπανεπιστημιακὴ συνεργασία τῶν φοιτητικῶν Συλλόγων, μολονότι ἐλλόχευε ἤδη, ἀπὸ τότε ἡ ἀπειλή τοῦ κομματικοῦ σχετισμοῦ, πού ἀπειλοῦσε νὰ μεταβάλλει τὸ Φοιτητικὸ Κίνημα σὲ ἄβουλο κομματικὸ ἐργαλεῖο καὶ τὴ σπουδάζουσα Νεολαία σὲ ἐλεγχόμενη καὶ κατευθυνόμε-

νη μάζα, υπηρετική τῶν εἰδικῶν συμφερόντων κάθε κόμματος. Τότε ὅμως ἀκόμη ἡ φοιτηκὴ ἐνότητα διατηροῦταν μὲ βάση τὸν πλουραλισμὸ καὶ τὸ σεβασμὸ κάθε ἰδιαιτερότητας⁶.

Αὐτὴ ὅμως ἡ ἐνότητα τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου τῆς περιόδου ἐκείνης δὲν δικαιολογεῖ τὴ σιωπὴν σὲ μεταγενέστερα δημοσιεύματα (ἴσως βέβαια τοῦ Τύπου), γιὰ τὴν παρουσία καὶ τῶν Θεολόγων σ' ἐκεῖνες τὶς κινητοποιήσεις. Βέβαια, σ' αὐτὸ εἶναι δυνατόν νά συντελεῖ ἡ ἐπίγνωση τῆς ἰδιαιτερότητας τοῦ Θεολογικοῦ Ἀγῶνα, ὅπως καὶ ἡ ἀδυναμία συμβιβασμοῦ μὲ τὴν πραγματικότητα, ὅτι «τό ἐναρκτήριο λάκτισμα» τοῦ ἀνυποχώρητου φοιτητικοῦ ἀγῶνα στὴν Ἀθήνα, πού ἀπὸ καθαρὰ φοιτητικὸς μετασχηματίσθηκε σύντομα σὸ γνωστὸ «ἀνένδοτο» ἀγῶνα τῶν ἀντικυβερνητικῶν δυνάμεων, τὸ ἔδωσαν, ἀπὸ ἄλλη ἀφορμὴ καὶ σὲ ἓνα ἄλλο πλαίσιο, οἱ Θεολόγοι.

Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν παρουσίαση τοῦ «Ἀγῶνα τῶν Θεολόγων τοῦ 1962» δὲν ἀνταποκρίνεται ἔτσι μόνον στὶς συνεχεῖς προτροπὲς φίλων Συναδέλφων νά γραφεῖ ἡ ἱστορία του, μὲ τὴν εὐκαιρία μάλιστα τῆς συμπληρώσεως ἤδη μιᾶς εἰκοσιπενταετίας καὶ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴ Γενιά τὴ δική μας στὴ Γενιά τῶν παιδιῶν μας. Ἀνταποκρίνεται καὶ σὲ μιὰ ἰσχυρὴ προσωπικὴ ἐπιθυμία νά γίνει γνωστὸς ὁ σημαντικότητος γιὰ τὴ Γενιά μας ἀγῶνας ἐκεῖνος σ' ὅλες του τὶς διαστάσεις καὶ μὲ κάθε ὑπευθυνότητα, ἀπὸ κάποιον πού μετεῖχε σ' αὐτόν καὶ ἔχει τὴ δυνατότητα, κἀνοντας χρῆση καὶ ὅλου τοῦ ὑπάρχοντος ἀποδεικτικοῦ ὑλικοῦ, νά διορθώσῃ τὶς ἀνακρίβειες, πού δυστυχῶς βαρύνουν τὶς μέχρι σήμερα — εὐάριθμες βέβαια — ἀναφορὲς σὸ μεγάλο ἐκεῖνο τόλμημα τῆς νεότητάς μας.

Βέβαια, οἱ διατυπωθεῖσες ἀνακρίβειες δὲν μποροῦν

6. Ποῦ ὁδήγησε ἡ κομματικοποίηση τοῦ Φοιτητικοῦ (καὶ Μαθητικοῦ!) κόσμου φάνηκε στὶς πρόσφατες φοιτητικὲς κινητοποιήσεις (1987), πού ἀνάγκασαν τὸν Πρωθυπουργό τῆς χώρας νά κατηρριάσει τὸν κομματισμὸ τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως μέσα στὴ Βουλὴ!

λογικῶν αἰτημάτων. Ὁ νεανικός ἐνθουσιασμός δέν ἀπέφυγε αἰχμές κατά τοῦ Ὑπουργοῦ, τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως γιά τήν Παιδεία καί κατά τῶν ἀνπιθεμένων στόν Ἀγῶνα Καθηγητῶν τῶν δύο Θεολογικῶν Σχολῶν. Ὑπῆρξε σίς ὀμιλίες παλμός, πίστη, ἀγωνιστικότητα. Ἡ συμμετοχή τῶν συγκεντρωμένων Φοιτητῶν ἦταν καθολική καί δυναμική, ἐκδηλωνόταν δέ μέ τά συνεχῆ χειροκροτήματα καί τά συνθήματα. Τίποτε ὅμως δέν προδίκασε τό κατοπινό αἱματοκύλισμα.

Ἰδιαίτερη σημασία ὅμως εἶχαν οἱ χαιρετισμοί τῶν ἐκπροσώπων τῶν ἄλλων Σχολῶν τοῦ Πανεπιστημίου, πού ἔδειξαν τήν ἐνότητα τοῦ Φοιτητικοῦ κόσμου καί τήν χωρίς καμιά ἀναστολή ἀποδοχή τοῦ ἀγωνιστικοῦ μηνύματος τῶν συναδέλφων τους Θεολόγων. Ὁ ἐκπρόσωπος, ἔτσι, τῆς Φυσικομαθηματικῆς Σχολῆς εἶπε μέσα σέ γενικό ἐνθουσιασμό μεταξύ ἄλλων: «... Ὁ Χριστιανισμός διώκεται [...] Πολλάι κατηγορίαι βαρύνουν τόν κ. Ὑπουργό. Δέν μποροῦμε νά τοῦ ἀρνηθοῦμε νά εἶναι μασόνος. Δέν πρόκειται ὅμως νά τοῦ ἐπιτρέψωμε νά μᾶς ἐπιβάλῃ τήν Μασονίαν. Εἴμεθα Φοιτηταί Θεοπικῶν Ἐπιστημῶν, ἀλλά εἴμεθα Χριστιανοί ὀρθόδοξοι Φοιτηταί. Εἴμεθα παρά τό πλευρόν σας...» Ἀνάλογα ἀκούσθηκαν καί ἀπό τούς ἐκπροσώπους τῆς Φιλοσοφικῆς καί τῆς Νομικῆς, οἱ ὁποιοί ζήτησαν μάλιστα τήν ἄμεση παραίτηση τοῦ Ὑπουργοῦ. Περιπό φυσικά νά λεχθεῖ, ὅτι καί οἱ ὀμιλητές τῶν ἄλλων σχολῶν μόνο «κομμουνιστές» ἢ «ἀριστεροί» δέν ἦσαν. Μίλησε ἀκόμη ὁ ἐκπρόσωπος τῆς «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ» Μ. Μηλιάρακης, ἀλλά καί ἐκπρόσωποι ἐπαρχιακῶν Φοιτητικῶν Συλλόγων, π.χ. Ἐπανησιῶν, Κρητῶν καί Κυπρίων. Ὁ ἐκπρόσωπος τῶν Κρητῶν τόνισε τήν ἀνάγκη «νά γίνωμε χριστιανοί ἀγωνιστές», ἐνῶ ὁ Κύπριος Φοιτητής κατέληξε μέ ἔντονο πατριωτικό παλμό: «Ἡ Μάνα τῆς Ὀρθοδοξίας νά ἔχῃ Ὑπουργό Μασόνο! Ἡ Κόρη (Κύπρος) κλαίει γιά τό κατόντημα τῆς Μάνας! Μέ τέτοια Ἑλλάδα θά ἐνωθοῦμε;»

Ἀπό τίς ὀμιλίες καί τά συνθήματα γίνεται φανερό, ὅτι

τό συλλαλητήριο, παρά τόν ἀντικυβερνητικό του χαρακτήρα, ἔμεινε σέ πλαίσια ὑπερκομματικά, ἔθνικά καί πνευματικά. Ἡ μόνη καί καθαρὰ πολιτική κίνηση ἦταν μιά προσχεδιασμένη, βέβαια, χειρονομία. Κάνκαν φύλλα τῶν ἐφημερίδων «Καθημερινή» καί «Μεσημβρινή», διότι δημοσίευσαν συνεχῶς ἀνακρίβειες καί ἠθελημένες διαστρεβλώσεις τοῦ Θεολογικοῦ Ἀγῶνα, ἐκφράζοντας προκλητικά τήν κυβερνητική πολιτική καί παραπλανώντας ἀντιδημοσιογραφικά τήν κοινή γνώμη. Ἡ ἐνέργεια αὐτή χειροκροτήθηκε ἀπό ὅλους τούς παρόντες μέ ἐνθουσιασμό.

Τόν πατριωτικό ἀλλά καί ἀγωνιστικό συνάμα, τόνο τοῦ συλλαλητηρίου ὑποδήλωσε καί τό ψάλσιμο τοῦ Θούριου τοῦ Ρήγα Φεραίου: «Ὡς πότε παλληκάρια...», πού σκόρπισε βαθειά συγκίνηση στά πλήθη τοῦ Λαοῦ, πού ἀπό μακριά παρακολουθοῦσαν τά γινόμενα καί δυνάμωσε τό ἀγωνιστικό φρόνημα τῶν Φοιτητῶν. Τελευταῖος ὀμιλητής, κατά τό πρόγραμμα, ἦταν ὁ τυφλός φοιτητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν Βασ. Τσούπρας, πού ἔδωσε καί τό σύνθημα τῆς «ἐξόδου» ἀπό τόν κλοιό τῆς Ἀστυνομίας μέ τά λόγια: «Ἐμπρός, ὅλοι στό Ὑπουργεῖο Παιδείας! Ἀφοῦ ὁ Ὑπουργός δέν ἀκούει τίς ἀντιπροσωπεῖες μας, ἄς ἀκούσει σήμερα τή φωνή ὄλων μας. Ἄν μᾶς ἐμποδίσουν τά τάγματα καί συντάγματα, πού εἶναι γύρω μας, μή φοβηθῆτε. Ἡ βία γιά μιά ἀκόμη φορά θά κάμει τή δουλειά της. Ἀντέχει τό σῶμα σας γιά ξύλο; Ἄς κτυπηθεῖ, λοιπόν, τό σῶμα μας, τό πνεῦμα ὅμως μένει ἐλεύθερο».

Αὐτόματα, χωρίς πολλή σκέψη, ὅλος ὁ ὄγκος τῶν Φοιτητῶν ἄρχισε νά κινεῖται μέ τάξη πρὸς τήν ὁδὸ Πανεπιστημίου. Μερικοὶ Φοιτητές μπόρεσαν νά φθάσουν ἐκεῖ, διασπώντας τόν ἀστυνομικό κλοιό. Τότε ὅμως ἄρχισαν νά λειτουργοῦν οἱ ἀντλίες, μέ σκοπὸ νά ἀναχαιπίσουν τό ρεῦμα. Παράλληλα ὀμάδες ἀστυνομικῶν, βοηθούμενες καί ἀπὸ μέλη τῆς Ε.Κ.Ο.Φ., μέ ρόπαλα καί κλόμπς ἔπεφταν πάνω στοὺς ἀνυπεράσπιστους Φοιτητές, πού περίμε-

ναν μὲν ἀντίδραση, ἀλλὰ ὄχι τόση μανία. Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι κανεῖς, παρὰ τὰ λεγόμενα, δὲν περίμενε νὰ φθάσουν τὰ πράγματα ἐκεῖ, πού ἔφθασαν. Γι' αὐτό καί προπορεύονταν Κληρικοί καί Φοιτήτριες, μέχρι νὰ διαλυθεῖ ἡ πορεία. Οἱ Φοιτητές προσπαθοῦσαν νὰ ἀμυνθοῦν μέ τούς καρτοφύλακες τους καί τὰ πλακάτ, πού ἡ «Καθημερινή» τήν ἐπομένη θά τὰ χαρακτηρίσει «ρόπαλα», γιά νὰ δώσει ἄλλο χρῶμα στήν ἀντίσταση τῶν Φοιτητῶν. Σκηνές βίας καί τρόμου, ἀλλά καί ἀλληλεγγύης καί ἀνθρωπιᾶς, ξετυλίγονταν ἐπί μία περίπου ὥρα. Οἱ Φοιτητές προσπαθοῦσαν νὰ προστατεύσουν τίς Φοιτήτριες ἀπό τὰ ἄγρια κτυπήματα ἀστυνομικῶν καί Ε.Κ.Ο.Φιτῶν, πού εἶχαν συγκεκριμένο στόχο: τὰ στήθη καί τή βουβωνική χώρα. Τούς Φοιτητές κτυποῦσαν ἐπίσης ἰδιαίτερα στά γεννητικά ὄργανα.

Γιά νὰ ἐξευμενισθεῖ ἡ ἀστυνομία, ἕνας μεγάλος ἀριθμός Φοιτητῶν, πού ἦσαν ἀκόμη πίσω, ἄρχισαν νὰ ψέλνουν τόν Ἐθνικό Ὑμνο καί μετά τό «Τῆ ὑπερμάχῳ», ἀλλά χωρίς ἀποτέλεσμα. Οἱ ἀστυνομικοί ἐπιτέθηκαν καί σ' αὐτούς, τούς διέλυσαν μέ πρωτοφανή βία καί στή συνέχεια, παραβιάζοντας τό ἄσυλο τοῦ Πανεπιστημίου, πέρασαν τὰ Προπύλαια καί κυνηγοῦσαν τούς ἀναζητοῦντες προστασία Φοιτητές μέχρι τήν αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Ἰδρυματος. Μέχρι τίς 3 περίπου τό ἀπόγευμα συνεχιζόταν τό ἄγριο κυνηγητό ἀστυνομικῶν-Φοιτητῶν στούς κεντρικούς δρόμους τῆς Πρωτεύουσας. Φοιτητές καί Φοιτήτριες ἔτρεχαν κρατώντας σταυρούς ἢ τὰ σχισμένα «πανῶ» τους. Ἡ Θεολόγος φοιτήτρια Ἑλένη Ἐξάρχου, μέ μία μικρή ἀναπηρία στό ἕνα πόδι, ἔτρεχε ἐπί μία ὥρα μαζί μέ τό ὑπόλοιπο πλῆθος τῶν συναδέλφων τῆς, χωρίς νὰ μπορέσουν νὰ τή φθάσουν οἱ ἀστυνομικοί.

Μέχρι σήμερα μένει ἀνεξήγητη ἡ μανία τῶν ὀργάνων τῆς τάξεως ἐναντίον τῶν Θεολόγων, ἀφοῦ τὰ συνθήματά τους δὲν ἦταν κομματικά ἢ ἀνατρεπικά. Πίσω ὅμως ἀπό τήν Ἀστυνομία ἦσαν ἄλλοι. Βέβαια, δόθηκαν ἐκ τῶν ὑστέρων ἐξηγήσεις γιά τήν ἐπίθεση τῆς ἀστυνομίας, πού

φυσικά ἐκτελοῦσε διαταγές. Ὁ Πρωθυπουργός μίλησε στή Βουλὴ γιά πολιτική ἐκμετάλλευση⁴⁹. Ἡ ἡγεσία δέ τῆς Ἀστυνομίας εἶπε, ὅτι ἄκουσε συνθήματα, ὅπως: «Κάτω ἡ Βασιλεία» καί «Ζήτω ἡ δημοκρατία», πού φυσικά κανεῖς ἀπό τούς Φοιτητές καί τό Λαό δὲν ἄκουσε στό θεολογικό συλλαλητήριο. Τὰ φιλοκυβερνητικά φύλλα τοῦ Τύπου ἐνίσχυναν αὐτές τίς θέσεις: «Ὑποκινηθεῖσαι ὑπό τῆς Ἐνώσεως Κέντρου αἱ φοιτητικαὶ ἐκδηλώσεις, περιῆλθον βαθμιαίως ὑπό τόν πλήρη ἔλεγχον τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς», ἔγραφε στήν α' σελίδα τῆς ἡ «Καθημερινή» τῆς 12ης Ἀπριλίου. Ὑπογράμμισε ἀκόμη, ὅτι οἱ Θεολόγοι συγκεντρώθηκαν «ὑπό τὰς παροτρύνσεις τῶν κομμουνιστικῶν στοιχείων». Ἀκριβῶς δέ αὐτές οἱ ἀκρισίες καί ψευδολογίες ἦταν, πού ἐνίσχυναν τήν πολιτική διάσταση τοῦ ἀγῶνα τῶν Θεολόγων, φέρνοντάς τους ἐγγύτερα πρὸς τό ὑπόλοιπο φοιτητικό κίνημα, σέ μία κοινή ἀντικυβερνητική στάση.

Ὁ ἀπολογισμός σέ τραυματίες ἦταν πλούσιος. Περίπου 40 ἦταν οἱ βαρύτερα τραυματισμένοι. Ἀπό αὐτούς 21 Φοιτητές καί Φοιτήτριες (ὄλοι θεολόγοι) καί 19 ἀστυνομικοί. Ἄλλοι τόσοι περίπου τραυματίστηκαν ἐλαφρότερα. Ἀπό τούς βαρύτερα τραυματισμένους δεκαεξί μεταφέρθηκαν στό Ἱπποκράτειο Νοσοκομεῖο: Χρ. Βασιλειάδης, πού πρῶτος ὄρμησε πάνω στίς ἀντλίες τῆς ἀστυνομίας καί κτυπήθηκε περισσότερο, ἀκόμη καί μέσα στήν ἀστυνομική «κλούβα», Γ. Γιακαλῆς, Ἄντ. Ἐλευθεριάδης, Π. Ἀναγνωστάκης, Ἄ. Κωστάκης, Παν. Καψῆς, Λαυρ. Δελασούδας, Ε. Μουστάκης, Χρ. Ἀντωνίου, Μ. Χαραλαμπίδης, Βασ. Μεϊμάρης, Ἀγορίτσα Καρμαλιᾶ, Μ. Λάμπρου, Μαρ. Χαραλάμπους.

49. Ὁ πρωθυπουργικός λόγος δημοσιεύθηκε ὀλόκληρος στήν Ἀθηναϊκή τῆς 14ης Ἀπριλίου 1962.